

Co je to informace?

Základní koncepty a definice

Pozdní příchod kamaráda

Představte si situaci...

- Kamarád měl přijít v 15:00
- Je 15:30 a stále tu není
- Co všechno se mohlo stát?

Pojďme společně sestavit seznam možností...

Možné důvody zpoždění

První nejistota

- Dopravní problémy
- Zdravotní komplikace
- Zaspal
- Zapomněl na schůzku
- Špatně si zapsal čas
- Má jinou neodkladnou povinnost
- ...další možnosti?

První zpráva

"Uvízl v dopravě"

Co jsme se dozvěděli?

- Víme, že je na cestě a Víme, že používá dopravu
- A tady víme, že Nezaspal Není nemocný a Nezapomněl

Co stále nevíme?

- Kde přesně je?
- Jaký druh dopravy používá?
- Jak dlouho bude trvat zpoždění?

Druhá zpráva

"Stojí na D1"

Další vyloučené možnosti:

- ✗ MHD
- ✗ Železniční doprava
- ✗ Lokální silnice

Zbývající nejistoty:

- Přesná lokace
- Důvod zdržení
- Předpokládaný čas příjezdu

Třetí zpráva

"Kvůli nehodě"

Nyní víme:

- Přesnou příčinu zpoždění
- Přibližnou lokaci
- Způsob dopravy

S každou zprávou se zmenšuje počet možných scénářů

Co je tedy informace?

Klíčová definice

Informace je:

- Úbytek možností
- Snížení nejistoty
- Vyloučení alternativ

Čím více možností vyloučíme, tím více informace jsme získali

Vlastnosti informace

Důležité charakteristiky

1. Závisí na předchozí znalosti

- Stejná zpráva → různá informace pro různé příjemce

2. Je měřitelná

- Více vyloučených možností = více informace

3. Je objektivní

- Nezávisí na obsahu, ale na počtu vyloučených možností

Shrnutí

Klíčové poznatky

1. Informace snižuje nejistotu
2. Každá zpráva vylučuje některé možnosti
3. Více zpráv = méně nejistoty
4. Informace se skládají
5. Lze je měřit

Jak efektivně získávat informace?

Praktické ukázky a hry

Hra: Myslím si zvíře

Pravidla

1. Jeden hráč si myslí zvíře
2. Ostatní kladou otázky
3. Odpovědi mohou být jen ANO/NE
4. Cíl: Uhodnout zvíře na co nejméně otázek

Pojďme si to vyzkoušet!

Špatné vs. dobré otázky

Příklady otázek

✗ Špatné otázky:

- "Je velké?" (subjektivní)
- "Je to kočka?" (jen jedna možnost)
- "Žije v Africe nebo Asii?" (složená)

✓ Dobré otázky:

- "Má více než 4 nohy?"
- "Žije ve vodě?"
- "Je to savec?"

Proč jsou některé otázky lepší?

Analýza strategií

Efektivní otázka:

- Je jednoznačná
- Dělí množinu možností na podobné části
- Má jasnou odpověď ANO/NE

Příklad:

"Má to 4 nohy?"

- ANO → vyloučí hady, ryby, ptáky, hmyz...
- NE → vyloučí psy, kočky, koně...

Hra: Myslím si číslo

Nová varianta hry

Pravidla:

- Číslo je od 1 do 16
- Opět jen otázky ANO/NE
- Cíl: Minimum otázek

Jaká bude nejlepší strategie?

Strategie hádání čísel

Porovnání přístupů

Přístup 1: Postupné tipy

- "Je to 1?" → "Ne"
- "Je to 2?" → "Ne"
- "Je to 3?" → "Ne"
- ...

Může vyžadovat až 16 otázek!

Přístup 2: Půlení intervalu

- "Je větší než 8?" → Vyloučí polovinu možností
- *Vždy maximálně 4 otázky*

Půlení intervalu

Proč je efektivní?

První otázka: "Je větší než 8?"

- ANO → zůstává 9-16
- NE → zůstává 1-8

Druhá otázka:

- Pro 1-8: "Je větší než 4?"
- Pro 9-16: "Je větší než 12?"

Každá otázka vyloučí polovinu zbývajících možností

Optimální strategie

Klíčové principy

1. Dělit možnosti na poloviny
2. Používat objektivní kritéria
3. Klást jednoznačné otázky
4. Využívat předchozí odpovědi

Tyto principy fungují univerzálně

Shrnutí a aplikace

Co jsme se naučili?

1. Efektivní otázky dělí množinu možností na poloviny
2. Subjektivní kritéria vedou k nejasnostem
3. Postupné tipování je neefektivní
4. Počet otázek lze předem odhadnout

V další části si ukážeme, jak tento proces vizualizovat pomocí rozhodovacích stromů...

Rozhodovací stromy

Vizualizace rozhodovacího procesu

[podrobné vysvětlení](#)

Co je rozhodovací strom?

Základní prvky

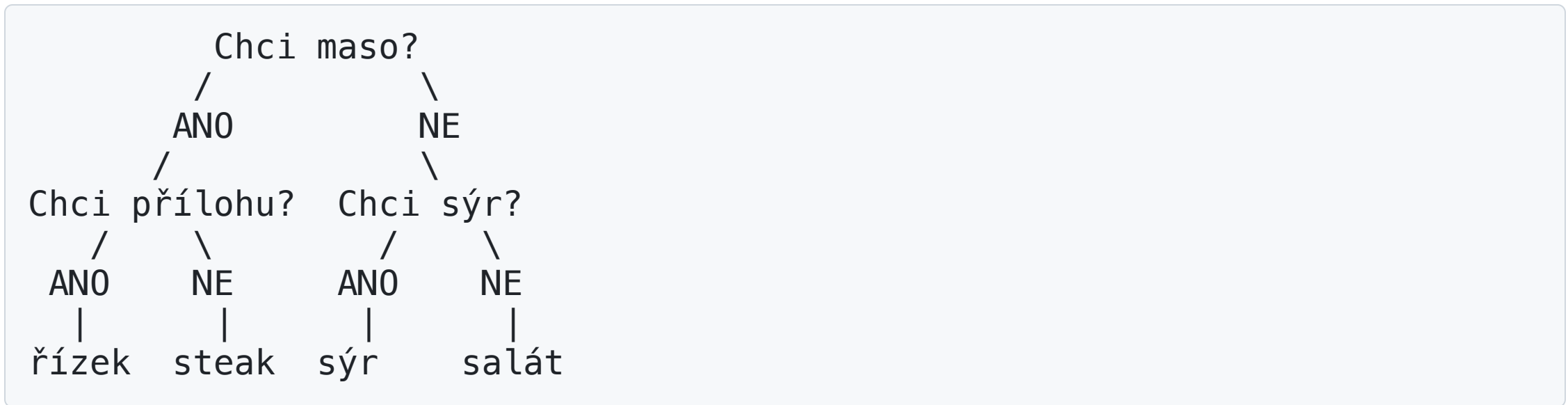
Struktura stromu:

- **Kořen** = první otázka
- **Uzly** = další otázky
- **Hrany** = možné odpovědi
- **Listy** = konečné výsledky

Strom vizualizuje celý proces rozhodování

Jednoduchý příklad

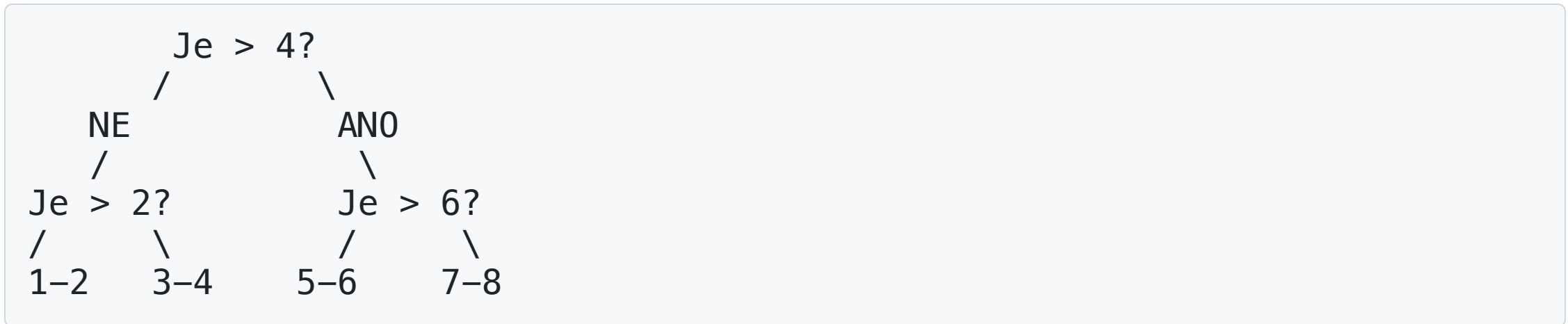
Výběr oběda

Každá cesta od kořene k listu představuje jednu možnost

Strom pro hádání čísla

Rozsah 1-8

Vlastnosti:

- Každá otázka pŕlí interval
- Maximálně 3 otázky
- Všechny cesty podobně dlouhé

Výška stromu

Důležitý koncept

Definice:

- Nejdelší cesta od kořene k listu
- = Maximální počet otázek

Příklady:

- 8 možností → výška 3
- 16 možností → výška 4
- 32 možností → výška 5

Výška = $\log_2(\text{počet možností})$

Optimální strom

Charakteristiky

1. Je vyvážený

- Podobná délka všech cest

2. Efektivně dělí možnosti

- Každá otázka pólí množinu

3. Minimalizuje výšku

- Nejkratší možná cesta ke všem listům

Tvorba stromu

Praktický postup

1. Spočítej počet možností
2. Urči potřebnou výšku stromu
3. Identifikuj otázky půlící množinu
4. Postupně buduj strom odshora

Tip:

Začni otázkou, která rozdělí množinu na co nejpodobnější části

Použití stromů

Praktické aplikace

1. Diagnostika problémů
2. Klasifikace dat
3. Rozhodovací algoritmy
4. Expertní systémy
5. Strojové učení

Stromy pomáhají systematizovat rozhodování

Shrnutí

Klíčové koncepty

1. Strom vizualizuje rozhodovací proces
2. Výška stromu určuje počet otázek
3. Optimální strom je vyvážený
4. Každá otázka by měla půlit množinu
5. Praktické využití v mnoha oblastech

V další části si ukážeme, jak měřit množství informace v rozhodovacím procesu...

Měření informace

Jak kvantifikovat množství informace?

Od stromů k měření

Co nám stromy prozradily?

Pozorování:

- 1 otázka → rozliší 2 možnosti
- 2 otázky → rozliší 4 možnosti
- 3 otázky → rozliší 8 možností
- 4 otázky → rozliší 16 možností

Vidíte vzorec?

Bit jako jednotka informace

Základní definice

1 bit = informace, která:

- Rozliší mezi 2 možnostmi
- Zodpoví 1 otázku typu ANO/NE
- Vyloučí polovinu možností

Příklady 1 bitu:

- Hod mincí (panna/orel)
- Sudé/liché číslo
- Zapnuto/vypnuto

Vztah otázek a bitů

Obecný vzorec

n otázek = n bitů = 2^n možností

Příklady:

- 2 bity → 4 možnosti
- 3 bity → 8 možností
- 4 bity → 16 možností

Každý další bit zdvojnásobí počet rozlišitelných možností

Výpočet potřebných bitů

Pro daný počet možností

Vzorec:

Počet bitů = $\log_2(\text{počet možností})$

Příklady:

- 8 možností → 3 bity
- 16 možností → 4 bity
- 1000 možností → 10 bitů

Zaokrouhlujeme nahoru!

Příklad: Hrací karty

Kolik bitů potřebujeme?

Analýza:

1. Barva (4 možnosti):

- 2 bity

2. Hodnota (13 možností):

- 4 bity

3. Celá karta:

- 6 bitů celkem

Dokážeme zakódovat všech 52 karet

Přechod od bitů k neurčitosti

Jak bity souvisí s nejistotou?

Bity jako základní jednotka informace

- Bit je základní jednotka informace, kterou potřebujeme k odlišení mezi dvěma možnostmi.
- Každý bit **vylučuje určitou část možností, čímž snižuje naši nejistotu.**

Příklady:

- Kódování hracích karet: potřebujeme 6 bitů k rozlišení všech karet.
- Čím více možností musíme rozlišit, tím více bitů potřebujeme.

Ale co kdyby možnosti nebyly stejně pravděpodobné?

Neurčitost a pravděpodobnost

Jaký je vztah mezi pravděpodobností a neurčitostí?

Když jsou možnosti **stejně pravděpodobné**:

- Hod kostkou (šest možností) → Každé číslo má stejnou šanci: $1/6$.
- Potřebujeme určitý počet bitů, abychom určili konkrétní výsledek.

Když jsou možnosti **různě pravděpodobné**:

- Například při předpovědi počasí: Když hrajem hru myslí si zvíře se studenty Přírodovědecké fakulty:-)
- **Méně pravděpodobné události** přinášejí více informace, pokud nastanou, protože **odstraňují více nejistoty**.

Jak můžeme kvantifikovat tuto neurčitost? Odpovědí je entropie.

Entropie jako míra neurčitosti

Jak přesně měříme neurčitost?

Co je entropie?

- Entropie je **měřítka nejistoty** nebo neurčitosti o systému před tím, než obdržíme konkrétní informaci.
- Půjdeš večer? Ano, Ne, Možná
- Vyjadřuje, kolik bitů potřebujeme k vyjádření všech možných stavů systému.

Příklad:

- Hod mincí: **Entropie = 1 bit** (panna nebo orel, obě stejně pravděpodobné).
- Hod kostkou: **Entropie = 2,58 bitů** (šest možností, všechny stejně pravděpodobné).
- Čím více možností a čím jsou tyto možnosti méně jisté, tím **vyšší entropie**.

Pojďme se podívat na konkrétní příklad výpočtu entropie pro reálný systém

Informační entropie

Míra neurčitosti systému

Vzorec:

$$H = -\sum P(s) \times \log_2 P(s)$$

Příklad: Hod mincí

- $P(\text{panna}) = 1/2$
- $P(\text{orel}) = 1/2$
- $H = 1 \text{ bit}$

Dokonalá neurčitost = maximální entropie

Rovnoměrné rozdělení

Když jsou možnosti stejně pravděpodobné

Příklad: Hod kostkou

- Šestka: 16.7% šance
- Ostatní čísla: každé 16.7%

Důsledek:

- Informace "Padla šestka" $\neq$ "Nepadla šestka"
- Méně pravděpodobná událost = více informace

Nerovnoměrné rozdělení

Když jsou možnosti stejně pravděpodobné

- Na vánoční besídku roku 2013 přijede poslanec (nebo poslankyně) z Karlovarského kraje.
- Chceme zjistit, **kolik informace získáme** o stranické příslušnosti tohoto poslance.

[zdroj příkladu](#)

Otázka

Kolik bitů informace se dozvíme z této zprávy?

Krok 1: Výpočet entropie před zprávou

1. Definice entropie:

- Entropie (H) měří nejistotu. Čím vyšší je entropie, tím větší je nejistota.
- Vzorec pro entropii:

$$H = - \sum p(x) \cdot \log_2(p(x))$$

2. Rozdělení poslanců:

- Celkový počet poslanců je 200, jejich rozdělení mezi strany je nerovnoměrné: 33, 50, 14, 14, 47, 26, 16.

3. Výpočet:

- Pravděpodobnost každé strany se vypočítá jako podíl počtu poslanců na celkovém počtu.

Krok 2: Výsledek entropie před zprávou

- Dosazením pravděpodobností do vzorce:

$$H_{\text{pred}} = - \left(\frac{33}{200} \cdot \log_2 \frac{33}{200} + \frac{50}{200} \cdot \log_2 \frac{50}{200} + \dots \right)$$

- Počet výpočtů je omezen na sedm různých pravděpodobností (pro každou stranu).
- Výsledek:

$$H_{\text{pred}} \approx 2,63 \text{ b}$$

Entropie před přijetím zprávy je 2,63 b, což znamená vyšší nejistotu ohledně stranické příslušnosti.

Krok 3: Výpočet entropie po zprávě

1. Redukce možností:

- Víme, že poslanec zastupuje Karlovarský kraj.
- V této skupině je pouze 5 poslanců s četnostmi podle stran: 2, 2, 1.

2. Výpočet pravděpodobností:

- Pravděpodobnosti jsou nyní: $(\frac{2}{5}, \frac{2}{5}, \frac{1}{5})$.

3. Entropie po zprávě:

$$H_{po} = - \left(\frac{2}{5} \cdot \log_2 \frac{2}{5} + \frac{2}{5} \cdot \log_2 \frac{2}{5} + \frac{1}{5} \cdot \log_2 \frac{1}{5} \right)$$

- Výsledek:

$$H_{po} \approx 1,52 \text{ b}$$

Konečný výsledek: Množství informace

1. Rozdíl entropií:

- Množství informace získané z nové zprávy je rozdíl mezi entropií před a po:

$$I = H_{\text{pred}} - H_{\text{po}} = 2,63 - 1,52 = 1,11 \text{ b}$$

2. Interpretace:

- Zjištění stranické příslušnosti poslance nám poskytlo **1,11 bitu informace**.
- Tento výsledek ukazuje množství odstraněné nejistoty díky nové zprávě.

Závěr: Čím je informace specifická nebo nepravděpodobná, tím více bitů informací nám poskytuje.

Praktické využití

Kde se s bity setkáme?

1. Digitální úložiště:

- 1 bajt = 8 bitů
- 1 KB = 1024 bajtů

2. Datové přenosy:

- Rychlost v bitech za sekundu
- Např. 100 Mb/s internet

3. Kompresce dat:

- Odstranění nadbytečných bitů
- Efektivnější kódování

Shrnutí

Klíčové koncepty

1. Bit je základní jednotka informace
2. n bitů rozliší 2^n možností
3. Počet bitů = $\log_2(\text{možností})$
4. Pravděpodobnost ovlivňuje množství informace
5. Praktické využití v IT

V další části si ukážeme rozdíl mezi daty a informací...

Data vs. Informace

Kdy se data stávají informací?

Co jsou data?

Základní charakteristika

Data jsou:

- Posloupnost znaků nebo signálů
- Bez kontextu nemají význam
- Surový materiál pro informaci

Příklad:

01000001

Co to znamená?

Různé interpretace dat

Stejná data, různý význam

Data: "01000001"

- Jako číslo: 65
- Jako ASCII: písmeno "A"
- Jako teplota: 65°C
- Jako věk: 65 let

Význam závisí na interpretaci

Co je informace?

Data + Kontext

Informace vzniká když:

1. Známe formát dat
2. Víme, co reprezentují
3. Rozumíme kontextu
4. Můžeme data interpretovat

Příklad:

65 + °C = informace o teplotě varu vody

Kódování informace

Různá data, stejná informace

Číslo 42 jako:

- Binárně: 00101010
- Desítkově: 42
- Římsky: XLII
- Text: "čtyřicet dva"
- Hex: 2A

Různé reprezentace, stejný význam

Kontext mění význam

Důležitost interpretace

Příklad: "110"

- V binární soustavě: 6
- V desítkové soustavě: 110
- Jako číslo pokoje: místnost 110
- Jako teplota: 110°C
- Jako čas: 1:10

Stejná data → různé informace

Ztráta kontextu

Proč je důležitá dokumentace

Co znamenají tato data?

23, 45, 67, 89

Možné interpretace:

- Seznam čísel?
- Souřadnice?
- Měření?
- Časové údaje?

Bez kontextu jsou data nepoužitelná

Shrnutí

Klíčové poznatky

1. Data jsou nosičem informace
2. Informace vzniká interpretací dat
3. Stejná data → různé informace
4. Různá data → stejná informace
5. Kontext je klíčový

Děkuji za pozornost